

Solidariteit zoekt vertrouwen

De zorgen voor deze winter zijn groot. In Den Haag kampen veel huishoudens met torenhoge kosten door dure boodschappen en snel oplopende energierekeningen. Veel mensen die financieel net hun hoofd boven water hielden, zakken nu alsnog door het ijs en komen niet meer rond.

Onze inloopsprekuren in Buurt-en-kerkhuis Shalom worden druk bezocht; mensen komen voor aanvragen voor voedselbanksteun, betalingsregelingen en ander financieel advies of bemiddeling. Elke week krijgen we er minimaal vijf klanten bij in Kies! Voedselbankwinkel, terwijl er maar weinig klanten uitstromen. De toeloop is zo groot dat we alternatieven voor de winkelsetting gaan zoeken om meer nieuwe klanten te kunnen helpen. Ook de aanvoer van voedsel vanuit Voedselbank Haaglanden staat onder druk. Daarnaast zien veel organisaties die hulp bieden dat hun eigen kosten – van bijvoorbeeld verwarming – ook stijgen, terwijl vrijwillige inzet steeds schaarser wordt. Ik moet vaak denken aan de woorden van de voormalige bondskanselier van Duitsland, Angela Merkel, die tijdens de grote Europese vluchtelingen crisis in 2015, zei: 'Wir schaffen das.' ('Het gaat ons lukken.'). Ze kreeg erg veel bijval, maar ook ontzettend veel kritiek.



Met boodschappenbriefje in de hand wacht een klant van Kies! op haar beurt.

Maatschappelijke veranderingen

Roxane van Iperen (de schrijfster van de roman *'t Hooge Nest*) publiceerde dit jaar een boekje *Eigen welzijn eerst: Hoe de middenklasse haar liberale waarden verloor*. Ze opent met de zin: 'Nederland heeft lang een zelfbeeld van openheid en tolerantie gehad. Een uitvloeisel van het naoorlogse optimisme van kansengelijkheid, gebaseerd op liberale waarden en fatsoenlijke publieke voorzieningen voor iedereen, ongeacht afkomst of achternaam.' Maar, zo schrijft ze, deze middenklasse en de open waarden zijn onder druk komen te staan. Eerst was er de 'verzorgingsstaat', toen kwam de 'zorgzame samenleving' waarin burgers voortaan zelf verantwoordelijk waren voor hun welzijn en nu leven we in de 'participatiesamenleving'. In deze participatiesamenleving, zo betoogt Van Iperen, zijn burgers steeds meer in competitie met elkaar. Er zijn eersterangs en tweederangs burgers. De overheid investeert in de eersterangs burgers en in vermogen, de winnaars.

Dat ongelijkheid onderdeel is geworden van onze samenleving, zie ik terug in ons diaconale werk. De bezoekers in Buurt-en-kerkhuis Shalom – driehonderd mensen per week is onze voorzichtige schatting – zijn voor het overgrote deel mensen die leven in de marge; degenen die niet kunnen meedoen in de samenleving maar die wel zouden moeten participeren. Het zijn migranten, mensen in een lage sociaal-economische positie, mensen met psychische problemen en weinig opleiding.

De tweedeling, aldus Van Iperen, wordt nu anders gelegitimeerd dan twintig jaar geleden. Zag men eerst het gevaar van de 'ander' in de migranten die hier asiel vroegen, nu vormen alle kwetsbare groepen het gevaar. Het gevaar voor wat? Het is de 'fear of falling' ('de angst om te vallen'). Het is de angst om te dalen op de sociale ladder. Deze angst maakt dat de middenklasse niet meer gericht is op gelijke kansen en gelijke mogelijkheden, maar op zelfbehoud. Het is niet meer vanzelfsprekend dat ons politieke beleid geen mensen buitensluit op grond van kleur, geslacht of armoede. Sterker nog, in plaats van 'gelijke kansen, gelijke mogelijkheden' heeft de middenklasse een gedachtegoed omarmd dat Van Iperen 'wellness-rechts' noemt. Kenmerk zijn zelfzorg en een naar binnen gerichte mentaliteit. We zijn gericht op verworven rechten meer dan op plichten, men is meer bezig met behoud van de eigen club,

dan met solidariteit met de mensen die er ook graag bij zouden willen horen: migranten, kwetsbaren, mensen op de rand van zelfredzaamheid.

Uiteindelijk legt de schrijfster een directe relatie tussen dit wellness-rechts en het normaliseren van radicaal-rechts met discriminerend gedachtegoed en uitsluitingsbeleid. Vooral tijdens de coronapandemie hoorden wij in het buurt-en-kerkhuis rechts-radicalen ideeën over complottheorieën, pedofiele netwerken en groot wantrouwen jegens de politiek en de pers. Ik wist niet dat dit gedachtegoed onderdeel is van 'QAnon', de naam voor een online-gemeenschap die bol staat van complottheorieën, met een eigen taal en termen zoals 'deep state', 'great awakening' en 'mainstream media'. Deze gemeenschap heeft een grote aanhang onder Republikeinen in Amerika en ook de opvattingen van Forum voor Democratie in Nederland worden gevoed door deze ideeën. Van Iperen zegt meermaals in haar essay dat de bron van deze complottheorieën eeuwenoud christelijk nationalisme is. Eigen volk eerst.

Solidariteit in Den Haag

Het breed Haags armoede-overleg op 20 oktober georganiseerd door Fonds 1818 en Stek – voor Stad en Kerk, kwam wat mij betreft precies op tijd. Voordat de armoedeproblematiek ons in Buurt-en-kerkhuis Shalom als een tsunami dreigde te overspoelen en de vertwijfeling (althans bij mij) de overhand kreeg, kwamen mensen van allerlei kerken en organisaties bij elkaar in het Nutshuis om plannen te smeden. Derk Stegeman, directeur van Stek, schreef: 'In deze periode van crisis moeten we het woord solidariteit opnieuw uitvinden, opnieuw ontdekken dat we samen veel meer kunnen dan alleen.' Een overvolle (warme!) zaal bezorgde en betrokken mensen deelde ideeën over armoedebestrijding. Het ging over open maaltijden, spreekuren, aanvragen van subsidies, energiebesparende maatregelen, openstellen van verwarmde locaties in de buurt, etc. etc.

Wij konden vanuit Kies! vertellen dat bewoners in een straat in de Vruchtenbuurt wekelijks producten voor de Voedselbank inzamelen. Dit gebeurt ook al jaren in de drie locaties van de Protestantse kerk van Den Haag-Zuidwest. De Prof. Mr. A. Anemaschool, dicht bij de Shalomkerk, deed spontaan een inzamelingsactie onder kinderen en ouders en bracht Kies! een enorme hoeveelheid producten. Een bezoeker van de voedselbankwinkel kwam eten ophalen voor zijn vriend, en gaf ons, bewogen door zoveel vriendelijke inzet voor de klanten, vijf euro. Anderstalige buurtbewoners worden opgeleid om als energiecoach moeilijk bereikbare buurtgenoten te informeren over energiebesparende maatregelen. Het zijn stuk voor stuk uitingen van solidariteit tussen mensen die elkaar niet kennen maar elkaar wel vertrouwen.

En toch ...

Ik denk dat Roxane van Iperen in haar boekje ook aandacht had kunnen besteden aan het mensbeeld dat aan de opkomst van wellness-rechts ten grondslag ligt: het hyper-individualisme waarbij iedereen een betere versie van zichzelf nastreeft. Het lijkt wel alsof het appel dat we op elkaar (mogen) doen verdwijnt en dat we de blik in elkaars ogen negeren. Solidariteit is gestoeld op vertrouwen en juist dat vertrouwen is geschaad en ontbreekt. Komt het door het verstommen van de grote verhalen over trouw en vertrouwen, een leven van volheid voor iedereen? Dat ieder mens telt en niemand te veel is? Het visioen van een nieuwe wereld van recht en gerechtigheid?

En toch stappen mensen steeds weer uit hun eigen (wellness-)bubbel en delen zij met anderen van wat zij hebben ontvangen aan kennis, middelen, tijd en aandacht.

In het diaconale opbouwwerk leer ik elke dag dat lang niet alles maakbaar is in het leven. Ik leer dat ons leven een geschenk is en dat wij elkaar nodig hebben om mens te zijn en mens te worden.

ds. Heleen Joziasse



Het Licht werd geboren

Licht staat altijd voor iets positiefs en geeft ons kracht, hoop, toekomst, steun en levensvreugde. Op veel plaatsen in de Bijbel wordt het woord 'licht' dan ook in die zin gebruikt. In het begin van het evangelie van Johannes staan hier veel mooie, poëtische bewoordingen over, onder meer: 'Het ware licht, dat ieder mens verlicht, was komende in de wereld.' (Joh. 1: 9)

Christus kwam naar de wereld om te getuigen van het Licht (Joh. 1: 1-18). Ruim 2000 jaar geleden werd Jezus geboren. Je kunt ook zeggen dat het Licht werd geboren, in een prachtige brede, poëtische betekenis. Jezus houdt ons voor: 'Ik ben het licht der wereld. Wie mij volgt gaat zijn weg niet in duisternis, maar zal het ware levenslicht bezitten.' (Joh. 8: 12). Jezus bracht het licht van Gods gezicht. Het warme licht dat Jezus brengt, helpt ons bewust te worden van ons doen en laten, van goed en kwaad en van onze verantwoordelijkheid voor onszelf en voor onze naasten. Dat is de basis voor naastenliefde. Als het innerlijke licht van Jezus diep bij je binnengedrongen is, komt een bewustwordingsproces op gang waardoor je zelf gaat stralen.¹

De betekenis van het licht

Tijdens advent wordt licht in de duisternis verwacht. Alhoewel het boven de Kreeftskeerkring steeds donkerder wordt, leven wij toe naar de komst van Jezus Christus, het 'Licht der wereld'. Het licht staat hier voor het leven. Wanneer het in de weken voor Kerstmis steeds donkerder wordt, zien wij alsnog het licht van de wereld dichterbij komen. Voor veel mensen is de adventstijd de tijd van hoop en mooie gebeurtenissen. Maar ook een tijd van verwachting. Namelijk de verwachting van de komst van het kind Jezus in de wereld. Daarom is het belangrijk om aandacht te richten op een van de mooiste tijden van het jaar.

In de bovenstaande tekst staan wij even stil bij wat voor moois licht ons kan bieden. Licht kan verschillende betekenissen hebben. Voor mij is de mooiste betekenis van licht: het staan voor kracht, hoop, toekomst, steun en levensvreugde. Omdat dit de warme gevoelens zijn die mij aan licht doen denken. Waar ik elke dag deze warme gevoelens meemaak, zijn er genoeg mensen die weinig licht ervaren. Ik ervaar deze warmte in mijn werk, mijn gezin en mijn naasten. De kleine mooie momenten doen mij beseffen wat voor een mooi leven ik heb.

Aan hen die weinig licht ervaren, wil ik in deze prachtige tijd denken; ik steek voor hen iedere avond een kaarsje aan. Tijdens dit moment denk ik aan hen. Ook kijk ik wat ik voor hen kan betekenen, die weinig licht ervaren. Hierbij denk ik vooral aan mensen die een eenzamer bestaan hebben en aan mensen die het in deze tijd moeilijk hebben.

Licht in de adventstijd

In de adventstijd kruipen wij in dikke en donkere kleren en haasten wij ons meer. Veel van ons lopen met ons hoofd tussen onze schouders en handen in onze zakken. Ondanks dat het lijkt op een donkere en eenzamere tijd, zijn wij op zoek naar warmte en liefde. We lopen dicht bij elkaar en lopen bijvoorbeeld arm in arm om het warmer te hebben. Ook zoeken we de warmte op bij de haard of bij kachels. In de winterperiode vertonen wij tekenen van een afnemend levensgevoel in de donkere periode waarin de kou en de duisternis het lijken te winnen. Echter, hier is niets van waar. Ik vind het zo bemoedigend te mogen lezen en te weten dat het licht in de duisternis schijnt en dat de duisternis het niet heeft kunnen grijpen. Juist in donkere tijden zal het licht steeds meer zichtbaar worden. Gods Waarheid zal al het verborgene aan het licht brengen.

¹ A. Heide, *Het licht werd geboren*, kerstoverdenkingen 2019

Het licht verspreiden

Jezus bracht het licht van Gods gezicht. Nu Jezus zijn best voor ons heeft gedaan, zijn wij verantwoordelijk om de wereld een stukje mooier voor elkaar te maken. Het is belangrijk dat wij uitkijken naar en zorgen voor onze naasten, dat wij het gevoel van licht overbrengen aan de mensen die het nodig hebben. Wij dienen onze naasten lief te hebben, elkaar hulp, ondersteuning en liefde te brengen. Jezus sprak tegen ons en zei: 'Ik ben het licht der wereld. Wie mij volgt gaat zijn weg niet in duisternis, maar zal het ware levenslicht bezitten.' (Joh. 8: 12) Wij dienen hem te volgen om ervoor te zorgen dat het leven ook voor anderen mooier wordt. Wanneer wij ervoor kiezen om Jezus te volgen, zullen wij het licht zien.

Het is voor ons allemaal een belangrijke taak om ervoor te zorgen, dat degenen die het nodig hebben, de warmte van het licht van Jezus voelen. Het naderen van het licht wordt in de adventstijd symbolisch zichtbaar gemaakt met behulp van de adventskrans. Deze adventskrans is doorgaans gemaakt van dennengroen of andere natuurlijke materialen en draagt vier kaarsen, voor elke zondag van advent een. Op iedere adventszondag steken wij een kaars aan, tot op de laatste zondag vier brandende kaarsen het naderende kerstfeest aankondigen. Als wij blijven verwachten en handelen uit liefde, zal Jezus terugkeren. De adventstijd, waarin we stilstaan bij de komst van het kindje uit Bethlehem, wil onze verwachting en ons handelen verlichten en sterker maken. Verwachtingsvol gaan wij Jezus' komst tegemoet en genieten wij van deze mooie tijd.

*Marianne van Schravendijk
Stek – voor Stad en Kerk*

Maaltijdgroep Shalom: sociaal (en lekker) eten

Een gezellig geroezemoes vult de zaal en vanuit de keuken verspreidt zich de herfstgeur van een zuurkoolschotel. Het is de tweede woensdag van de maand, in de Shalomkerk de avond van de maaltijdgroep. Een keukenploeg van vijf mensen heeft een driegangenmaaltijd klaargemaakt. Ruim veertig eters vullen de zaal naast de kerk.

Als ik wat later dan eigenlijk de bedoeling is aanschuif aan een van de zes tafels, loopt het voorafje – salade, stokbrood en een exotisch smeerseltje – al op zijn eind. De eerste die me aanspreekt is Wil Ouburg, vaste bezoeker van de maaltijdgroep. De oud-scriba van de Shalomkerk geniet van de gezelligheid en het lekkere eten. 'Prachtig toch dat dit er is. Voor veel mensen geldt net als voor mij dat ze alleen wonen en dan is het heerlijk om met z'n allen te eten.'

De kookploeg is vandaag aangevuld met drie vrouwen met een migratieachtergrond die betrokken zijn bij de activiteiten van Stek in Buurt-en-kerkhuis Shalom. Hun bijdrage aan de maaltijd valt in de smaak. 'Vooraf weet je nooit wat er op het menu staat, maar het is bijna altijd prima verzorgd', zegt Wil Ouburg.



Aanschuiftafel

Veel eters zijn kerkgangsters van de Shalom, maar ook van buiten de wijk zijn er geregeld gasten, vertelt Henk Baarbé, coördinator van de maaltijdgroep. 'We zijn sinds kort aangesloten bij de Participatiekeuken en zijn nu te vinden op de website deanschuiftafel.nl. Daar zijn tal van initiatieven te vinden voor betaalbare groepsmaaltijden.'

Inmiddels staat de zuurkoolschotel op tafel. Corrie Hofland schept aan onze tafel royaal op. Ook zij is hier geregeld te gast, net als Elly Schild en Gerard van Heusden. Van buiten de wijk zijn het echtpaar Oelvy en Paul Neecke vanavond te gast. Zij bezoeken geregeld de maaltijdgroep in de Bosbeskapel, waar Oelvy af en toe hand- en spandiensten verleent, maar vinden het leuk om ook elders nieuwe mensen te leren kennen.

De maaltijdgroep van de Shalom is ooit begonnen in de toenmalige Sjalomkerk aan de Ambachtsgaarde (in 2002 gesloopt) en belandde in 2010 na een periode in de Exoduskerk in het huidige kerkgebouw van de fusiewijk. Henk Baarbé, gepensioneerd ambtenaar en kerkrentmeester, was er al die jaren bij betrokken. 'We hebben ongeveer twintig vrijwilligers, verdeeld over drie kookgroepen. Het tarief voor de maaltijd staat al ruim vijftien jaar op vijf euro. We hebben een kleine reserve opgebouwd, mede dankzij een legaat dat we kregen van een vaste bezoeker. We beschouwen dit als een diaconale activiteit, dus de drempel moet niet te hoog zijn. In het verleden hebben we wel geprobeerd ook de bezoekers van de voedselbankwinkel en de taal- en naaicursussen te betrekken, maar dat lukte maar ten dele. Diaconaal werker Heleen Joziassse heeft het plan opgevat om voor hen en door hen een eigen maaltijdgroep op touw te zetten. Het is het proberen waard.'

Vlindergebakje

De maaltijd loopt op zijn eind. Een soort vlindergebakje met chocoladevulling en slagroom krijgt als toetje een enthousiast onthaal. Evaluerend blijkt dat Corrie Hofland als enige de zuurkoolschotel niet zo geslaagd vond: 'Ik ben daar altijd eerlijk in.' De tafelgenoten delen haar mening niet, maar waarderen de eerlijkheid.

Een van de vrijwilligers sluit de maaltijd af met het lezen van een 'Lied voor de vreemdeling', over gastvrijheid en samen delen. In die sfeer nemen de gasten na nog een kopje koffie of thee afscheid, met voor velen de zekerheid dat ze er een volgende keer graag weer bij zijn.

Hans Willems

(In december is er geen maaltijd, op 11 januari is de volgende. Aanmelding via deaanschuiftafel.nl of op de intekenlijst in de kerk.)